

УДК 681.518:332.145

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.72-26>**Манн Р.В.**

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та управління
Черкаський державний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3936-2677>

Скорина В.О.

здобувач наукового ступеня доктор філософії з економіки
Черкаський державний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2170-9555>

Mann Ruslan

Doctor of Economics, Full Professor,
Head of the Department of Economics and Management
Cherkasy State Technological University

Skoryna Vladyslav

Postgraduate Student
Cherkasy State Technological University

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В РОЗРОБЦІ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Манн Р.В., Скорина В.О. Удосконалення інформаційної взаємодії в розробці регіональної стратегії розвитку. Стаття присвячена обґрунтуванню специфіки інформаційної взаємодії учасників процесів розробки регіональної стратегії розвитку та розширенню підходів до їх інформаційного забезпечення. Автор розглядає зони інформаційних контактів між учасниками стратегічного менеджменту, виявляє проблеми залучення в ці процеси всіх стейкхолдерів та пропонує оптимізувати взаємодію за рахунок прогресивних технологій колективної роботи експертних груп. У якості такої технології розглядаються технології Форсайт. Стаття розкриває їх переваги та можливості застосування в розробці стратегій регіонального розвитку в умовах мінливого оточення. Результати дослідження можуть бути застосовані в сфері державного та регіонального управління щодо удосконалення інформаційного забезпечення процесів прийняття стратегічних рішень.

Ключові слова: регіональна стратегія розвитку, інформаційна взаємодія, інформаційне забезпечення, технології Форсайт, експертні панелі.

Mann Ruslan, Skoryna Vladyslav. Improving information interaction in the development of the regional development strategy. The article is devoted to substantiating the specifics of information interaction of participants in the process of developing a regional development strategy and expanding approaches to their information support. The author examines the areas of informational contacts between the participants of strategic management, reveals the problems of involving all stakeholders in these processes, emphasizes that within the framework of the regional management system, full-fledged interaction of contact audiences should involve mutual exchange of information. The author also suggests optimization of the interaction due to the progressive technologies of the collective work of expert groups. Foresight technologies are considered as such technology. These technologies are relevant where it is necessary to delegate the powers of the state to public institutions. They allow citizens to participate in the strategic management of the region, showing civic culture and responsibility for the future of the region. Foresight technologies also facilitate interaction between expert groups, expand their ranks thanks to the involvement of various stakeholders from business, science, and culture. The strategy of regional development, recreated on the basis of Forsyth, will not be another bureaucratic document, but a reference point in the activities of regional authorities, communities, science, business and other institutions of society. On the basis of the obtained results, a public position will be formed, which will form the basis of the further development of the region. The article reveals their advantages and possibilities of application in the development of regional development strategies in the conditions of a changing environment. The results of the study can be applied in the field of state and regional management to improve the information support of strategic decision-making processes. A promising direction of future research on this issue is the development of technological solutions in the information interaction of regional administration participants, overcoming information barriers in these processes, and developing ways to harmonize regional strategies taking into account national interests.

Key words: regional development strategy, information interaction, information support, Foresight technologies, expert panels.

Постановка проблеми. Розробка регіональної стратегії розвитку – це комплексний процес, що передбачає залучення широкого кола учасників, узгодження їх інтересів із у векторі розвитку регіону. Для того щоб стратегія мала успішну реалізацію, їй потрібно відображати зацікавленості як бізнес-структур, так і населення, а також бути узгодженою із національними інтересами держави. Стратегія є інструментом партнерства, що дозволяє органам державної влади, місцевого самоврядування, бізнесу та громаді спільно і виважено діяти для досягнення загальноприйнятої візії регіонального розвитку.

Відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики» [1], розробниками регіональних стратегій розвитку є Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації. Також передбачено залучення агенцій регіонального розвитку, асоціацій органів місцевого самоврядування та їх об'єднань, громадських організацій, інших суб'єктів державної регіональної політики, представників заінтересованих сторін [1].

Такий широкий формат учасників потребує налагодження взаємодії, а отже створення єдиного інформаційного поля, де всі вони матимуть доступ до необхідної інформації, будуть ефективно комунікувати та оперативно реагувати на запити громадськості. Вдосконалення інформаційної забезпечення процесів розробки регіональної стратегії має не тільки прикладний, а й науковий характер, оскільки розширить інструментарій регіонального менеджменту, доповнить його новими технологіями адаптивного управління.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питанням стратегічного менеджменту в системі регіонального управління присвячено праці таких науковців, як П. Пуцентейло, О. Завитій [2], В. Пустовар [3], М. Кизим, Н. Белікова, М. Беккер [4], І. Тяжкороб [5], О. Зінченко [6].

В цих наукових працях обґрунтовується теоретичні засади стратегічного управління регіоном [2], освітлюються проблемні питання формування стратегій розвитку регіону з урахуванням його інноваційно-інвестиційного потенціалу [3] та сучасні передові практики в цій сфері [4], пропонується механізм координації стратегічних суб'єктів регіонального розвитку [5], розкривається підходи до реалізації регіональних стратегій з урахуванням національних економічних інтересів [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на певний науковий інтерес до підвищення ефективності процесів регіонального менеджменту, все ще питання забезпечення високого рівня інформаційної взаємодії учасників цих процесів не втрачають актуальності. Особливо це очевидно з розвитком тренду на децентралізацію та більшого залучення громад до визначення розвитку регіонів.

Мета статті полягає у дослідженні специфіки інформаційної взаємодії учасників процесів розробки регіональної стратегії розвитку та розширення підходів до їх інформаційного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформаційний простір взаємодії різних учасників розробки регіональної стратегії включає в себе процеси формування інформаційної моделі стратегічного менеджменту і синтезує на їх основі новий образ матеріаль-

ного простору. Це відбувається таким чином: учасники процесу створюють в інформаційному просторі образ нових відносин, потім, в результаті певних корекцій, вони змінюють ці відносини у відповідності до інформаційної моделі. Таким чином, інформаційна модель частково трансформується в структуру матеріального простору, змінюючи його поточний стан.

В інформаційному просторі, який є базовою основою для розвитку інформаційної моделі процесу розробки стратегії, пропонуємо виділити такі канали взаємодії:

- через інформаційні потоки, що циркулюють в системі менеджменту;
- за допомогою інформаційних посередників, які приймають участь в процесах збирання та обробки інформації;
- через безпосередні контакти між учасниками проєктних груп, які виражаються у формі інформаційних трансакцій.

Технічними засобами здійснення означених процесів взаємодії виступають інфокомунікаційні технології. Вони, в свою чергу, також грають роль регуляторів цієї взаємодії, оскільки встановлюють через свої технічні обмеження верхню межу швидкості розповсюдження інформаційних потоків.

На ступінь взаємодії також впливають просторові характеристики: чим більш віддалені учасники процесу один від одного, тим важче здійснити їм контакт. Однак не тільки географічна віддаленість та технічні можливості здійснення комунікації здатні встановлювати межі їх взаємодії, а й приналежність учасників до певних відособлених експертних груп (наприклад, представники влади, бізнесу, культурної спільноти) може впливати на інтенсивність контактів. Різні за складом учасників та приналежністю експертні групи мають відособлені канали обміну інформацією. Наприклад, каналом обміну інформацією в бізнес-спільнотах є бізнес-форуми, а для представників громадськості – соціальні мережі. Діяльність цих каналів не впливає один на інший, однак інформація, отримана з них, здатна вплинути на загальні процеси розробки регіональної стратегії.

Розвиток топології каналів інформаційного обміну в регіональному менеджменті може створити ситуацію, коли окремі учасники процесу матимуть більш сприятливі умови для взаємодії з географічно віддаленими агентами, аніж з тими, що їх оточують. Таким чином, для певного учасника завжди будуть існувати групи агентів, з якими в нього є можливість налагодження швидкої взаємодії (ці агенти відносяться до однієї контактної групи), а також інші групи, з якими ця можливість незначна (агенти відносяться до різних контактних груп).

Необхідно також відзначити, що в розвитку регіону відбуваються стохастичні, а тому непередбачувані зміни. Це відбувається тому, що циркулюючі в системі регіону інформаційні потоки поступово втрачають свою релевантність і тому знецінюються. Причина цьому – неможливість відкоригувати вже відправлене повідомлення. За той час, що інформація йде до центрів прийняття рішень, можуть відбутися певні зміни, які стануть причиною втрати актуальності змісту інформаційного повідомлення.

Таким чином, існування теоретичних меж інформаційних трансакцій учасників процесу розробки

регіональної стратегії, що впливає на адекватність інформаційних повідомлень реальному стану речей, обумовлене:

- просторовою віддаленістю отримувача від джерела інформації;
- інтенсифікацією контактів через канали інформаційної інфраструктури;
- можливостями інфокомунікаційних технологій, що визначають швидкість розповсюдження інформації в системі;
- приналежністю контактних груп – учасників процесу розробки стратегії до певній відособленій системі;
- швидкістю змін стану регіональної системи.

Підкреслимо, що в межах системи регіонального управління повноцінна взаємодія контактних аудиторій повинна передбачати взаємний обмін інформацією: агент – отримувач інформаційного повідомлення формує та повертає агенту-джерелу свою реакцію на це повідомлення, реалізуючи при цьому інформаційну взаємодію (транзакцію). Визначаючим при цьому є пропускну здатність тих каналів, через які інформація передається.

Інформаційні контакти, їх обмеження та можливості зворотного зв'язку формують відособлені групи агентів – контактні аудиторії. Взаємовідносини між окремими групами мають певні особливості та формують окремі зони. Пропонуємо власну класифікацію зон взаємодії, яка надасть можливість охарактеризувати специфіку здійснення інформаційних транзакцій в рамках певного інформаційного простору процесу розробки регіональної стратегії.

Так, пропонуємо розглядати першу зону інформаційних взаємовідносин (назвемо її зоною А) як таку, що відповідає граничному віддаленню джерела інформаційного потоку від їх отримувача, при якому агент-джерело ще встигає отримати від агента, якому цей потік посилав, зворотній інформаційний потік як реакцію на своє інформаційне повідомлення. В цій зоні діють економічно активні агенти – учасники процесу розробки стратегії, а саме регіональні органи влади та місцевого самоврядування. В інформаційному просторі також діють посередники – консалтинговий бізнес, агенції регіонального розвитку, центри з обробки інформації, які виконують певні інформаційні функції: вони допомагають учасникам процесу розповсюджувати певну інформацію, або зібрати необхідні для прийняття рішень дані.

Зона А відзначається тісними інформаційними зв'язками між учасниками процесу розробки регіональної стратегії. Так вони формують певні запити або замовлення на виконання завдань, посередники їх отримують, збирають необхідну інформацію, узгоджують вимоги до неї та виконують замовлення. Інформаційним обмін відбувається в операційному режимі, інформаційні запити неодноразово уточнюються, спостерігається ефективна співпраця. Тривалість обміну не перевищує тривалості періоду, за який відбувається істотні зміни стану регіональної системи.

В рамках другої зони інформаційних відносин (зона В) пропонуємо досліджувати контакти між розробниками стратегії і різними групами стейкхолдерів (представники бізнесу, науки, культури, активної громадянськості тощо). Зона В характеризується двосторонніми потоками інформації, однак які не потребують обов'язкової реакції від стейкхолдерів (хоча він є і

бажаним), що дозволяє розширити кількість контактів, але при цьому може бути невідома реакція стейкхолдерів на дії розробників.

Зону цих контактів можна вважати зоною «середніх взаємодій», оскільки контакти хоч і мають зворотний характер, однак ступінь їх здійснення незначна. Дальня межа цієї зони дорівнює часовому інтервалу прямого руху інформаційних потоків до точки, в якій інформація вже істотно втрачає актуальність і не може бути корисна для стратегічного планування.

Для того, щоб контакти розробників та стейкхолдерів були більш інтенсивними і розробник мав змогу відреагувати на потреби споживача, необхідні інформаційні посередники, які інформуватимуть розробника стратегії про реакцію стейкхолдера. Тоді між ними формуватиметься зона А та інформаційні відносини матимуть більш інтенсивний характер. Інформаційні посередники обробляють інформацію про потреби стейкхолдерів, їх бачення стратегічних цілей, реакцію на програмні заходи регіонального управління, вирішують інші важливі завдання та передають ці відомості розробникам, які враховуватимуть в стратегії інтереси стейкхолдерів. Між посередником і стейкхолдером теж встановиться зона А, їх інформаційний зв'язок буде більш продуктивним.

Однак, така взаємодія може відбуватися тільки за певних умов – ефективного функціонування інформаційної інфраструктури регіонального управління, розвитку публічного адміністрування, залучення громадськості до обговорення важливих процесів та загального вектору регіонального розвитку. Елементами інфраструктури є інформаційні посередники, канали зв'язку, технології передачі інформації.

Наступною пропонованою нами зоною інформаційних контактів є зона слабкої інформаційної взаємодії (зона С). Учасниками цієї зони виступають розробники стратегії та населення регіону. Дуже часто населення не є залученим у процеси розробки стратегії через відсутність представництва в контактних групах розробників та стейкхолдерів. Тому інформаційна взаємодія між розробниками стратегії і населенням не є за своїм характером оперативною. За той час, який потрібний для проходження інформаційних потоків від агента зони А до агента зони С, зміст інформаційних потоків перестає відповідати реальному стану розвитку регіону у зв'язку з накопиченими за цей час непередбаченими змінами. Тому інформаційні повідомлення, що отримує агент зони С, не можуть служити основою для повноцінної взаємодії.

Активізувати взаємодію учасників розробки регіональної стратегії можна на основі поширення технологій Форсайт, що передбачають системне визначення нових напрямів і досягнень, які в довгостроковій перспективі зможуть мати серйозний вплив на економічний і соціальний розвиток регіону. Основна відмінність даного підходу полягає у його відкритості по відношенню до даних, отриманих від широкого кола осіб, і в зв'язку з процесом прийняття рішень. Головною умовою успішного використання Форсайт технологій є готовність суспільства (адміністративного апарату, представників бізнесу, окремих фахівців, громадянськості) спільно оцінити довгострокові перспективи розвитку регіону, відволікаючись від короткострокових кон'юнктурних моментів [7].

Форсайт поєднує прогностичні технології і процесний підхід, що дозволяє встановити зв'язки між усіма зацікавленими сторонами та сприяє не тільки дослідженню майбутнього, але й досягненню суспільного договору на базі планомірного діалогу між громадськістю, представниками бізнесу та влади, політиками, експертами [8]. Таким чином, межі між трьома пропонованими зонами взаємодії розмиваються і активізуються прямі контакти.

Базовою технологією Форсайт є експертні панелі. Так в експертні групи доцільно залучити представників різних соціальних груп, професій, представників різних контактних аудиторій (представники громад, владних структур, бізнесу, туристичних організацій, культурні діячі, активісти суспільних рухів, правозахисники, науковці та освітяни, фахівці в сфері іміджмейкінгу та PR-технологій) [7; 8].

Кожна група буде розробляти свій сценарій розвитку регіону, що дозволить сконцентрувати увагу на майбутньому та допоможе приймати більш виважені рішення у майбутньому, уникнути непередбачених кризових станів, створити загальне розуміння реальних проблем. Сценарії повинні проходити публічні обговорення із залученням представників громадськості. Так буде налагоджено зворотній зв'язок (зона С інформаційної взаємодії переходить у зону А). На основі сценаріїв формуватиметься «дорожня карта» як спрямований у майбутнє погляд на обране коло пріоритетів регіонального розвитку.

На основі отриманих результатів буде сформована громадська позиція, яка лягає в основу подальшого розвитку регіону. Одночасно відбувається зустрічний рух: результати Форсайта можуть допомогти всім учасникам інформаційного обміну і покращувати їх власні стратегії.

Висновки. Активізувати взаємодію в процесах розробки регіональної стратегії розвитку можливо на основі технологій Форсайт, що дозволяє подолати межі різних інформаційних просторів та залучити більшу кількість учасників. Ці технології актуальні там, де потрібно делегувати повноваження держави громадським інституціям. Вони дозволяють громадянам брати участь в стратегічному управлінні регіоном, проявляючи громадянську культуру і відповідальність майбутнє регіону. Технології Форсайт полегшують і взаємодію між експертними групами, розширюють їх склад завдяки залученню різних стейкхолдерів від бізнесу, науки, культури. Стратегія регіонального розвитку, відтворена на основі Форсайт, стане не черговим бюрократичним документом, а орієнтиром в діяльності регіональної влади, громад, науки, бізнесу і інших інститутів суспільства.

Перспективним напрямом майбутніх досліджень з цієї проблематики є розробка технологічних рішень у інформаційній взаємодії учасників регіонального управління, подолання інформаційних бар'єрів в цих процесах та розробка шляхів гармонізації регіональних стратегій із урахуванням національних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» № 156-VIII від 05.02.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 90.
2. Пуцентейло П. Р., Завитій О. П. Особливості формування стратегії управління економічним розвитком регіону. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2017. № 27. С. 298–308. URL: <http://188.190.43.194:7980/jspui/bitstream/123456789/2458/1/PB-27-298-308.pdf>
3. Пустовар В. В. Формування стратегії розвитку регіону з урахуванням його інноваційно-інвестиційного статусу. *Ефективна економіка*. 2016. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5755>
4. Кизим М. О., Белікова Н. В., Беккер, М. Л. Аналіз сучасної практики розробки стратегій регіонального розвитку в Україні на основі проблемно-орієнтованого підходу. *Бізнес Інформ*. 2020. № 8 (511). С. 88–95. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/576527/mod_resource/content/
5. Тяжкороб І. В. Механізм координації стратегічних суб'єктів регіонального розвитку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. Вип. 2. С. 99–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2016_2_12
6. Зінченко О. А. Новітні концепти та системне бачення економічних інтересів: контекст міжнародної економіки. *Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 4. С. 48–54. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2021-4-48-54>
7. Зінченко О. А. Формування позитивного потенціалу іміджу регіонів України: теорія, методологія, практика : монографія. Черкаси : Видавець Пономаренко Р.В., 2018. 456 с.
8. Васильконова Е. О. Використання методів Форсайт у формуванні позитивного іміджу регіонів. *Вісник Черкаського державного технологічного університету. Серія : «Економічні науки»*. 2014. Вип. 37. С. 140–145.

References:

1. Zakon Ukrainyini "Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky" [Law of Ukraine "The Basics of State Regional Policy"] No. 156-VIII dated February 5, 2015. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2015, no. 13, art. 90.
2. Pucenteylo, P.R. & Zavytiy, O.P. (2017) Osoblyvosti formuvannya strategii upravlinnia ekonomichnym rozvytkom rehionu [Peculiarities of forming a strategy for managing the economic development of the region]. *Podilsky Visnyk: agriculture, technology, economy*, 27, 298–308. Available at: <http://188.190.43.194:7980/jspui/bitstream/123456789/2458/1/PB-27-298-308.pdf>
3. Pustovar, V.V. (2016) Formuvannya stratehii rozvytku rehionu z urakhuvanniam yoho innovatsiino-investytsiinoho statusu [Formation of the region's development strategy taking into account its innovation and investment status]. *Efficient economy*, 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5755>
4. Kuzym, M.O., Belikova, N.V. & Bekker, M.L. (2020) Analysis of the modern practice of developing regional development strategies in Ukraine based on a problem-oriented approach. *Business Inform*, 8 (511), 88–95. Available at: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/576527/mod_resource/content/

5. Tiazhkorob, I.V. (2016) Mekhanizm koordynatsii stratehichnykh subiektiv rehionalnoho rozvytku [Mechanism of coordination of strategic subjects of regional development]. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2, 99–107. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2016_2_12
6. Zinchenko, O.A. (2021) Novitni kontsepty ta systemne bachennia ekonomichnykh interesiv: kontekst mizhnarodnoi ekonomiky [The latest concepts and systemic vision of economic interests: the context of the international economy]. *Bulletin of ChNU named after B. Khmelnytskyi. Series "Economic Sciences"*, 4, 48–54. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2021-4-48-54>
7. Zinchenko, O.A. (2018) Formuvannia pozytyvnoho potentsialu imidzhu rehioniv Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka [Formation of the positive image potential of the regions of Ukraine: theory, methodology, practice]: monograph. Cherkasy: R.V. Ponomarenko Publisher, 456.
8. Vasylykonova, E.O. (2014) Vykorystannia metodiv Forsait u formuvanni pozytyvnoho imidzhu rehioniv [The use of Foresight methods in the formation of a positive image of regions]. *Bulletin of the Cherkasy State Technological University. Series: "Economic Sciences"*, 37. 140–145.